

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2020 жылғы «27» қарашадағы
№ 496 бұйрығына 2-қосымша

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115
бұйрығына 175-1-қосымша

**Бастауыш білім беру деңгейінің 1-сыныбына арналған
«Ана тілі» пәнінің үлгілік оқу бағдарламасы
(оқыту қазақ тілінде)**

1-тарау. Жалпы ережелер

1. «Ана тілі» пәнінің үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – бағдарлама) «Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 17669 болып тіркелген) сәйкес әзірленді.

2. Бағдарлама құрылымы мен мазмұны А.Байтұрсынұлының мынадай ұстанымдары негізінде айқындалды, олар оқулық жазуда басшылыққа алынады:

1) оңайдан қиынға, жеңілден күрделіге өту;

2) білімді тәжірибе арқылы өздігінен алу.

3. «Ана тілі» пәнінің мақсаты – білім алушының оқу-жазу дағдыларын жетілдіру және тілін дамыту.

4. Оқу бағдарламасының міндеттері білім алушының мынадай дағдыларын қалыптастыруды көздейді:

1) сөзді тұтас оқуға, мәтінді түсініп оқуға, мәнерлеп оқуға және шапшаң оқуға машықтандыру;

2) жазу дағдысын (қатесіз, сауатты, көркем жазу) қалыптастыру;

3) сөздік қорын байыту;

4) коммуникативтік дағдыларын (өз ойын толық жеткізе білу, өзгенің пікірімен санаса білу, әңгімелесу, сөйлеу әдебін сақтау) қалыптастыру;

5) тілдік бірліктерді (мәтін, сөйлем, сөз, буын, дыбыс) ажырату, салыстыру, топтастыру, талдау дағдыларын дамыту;

6) тілдік білімі мен дағдыларын тәжірибеде қолдана алу;

7) кітап оқуға қызығушылығын ояту, сөз өнеріне баулу;

- 8) танымдық, шығармашылық қабілетін дамыту;
- 9) ана тіліне, Отанына, туған еліне, оның мәдениеті мен салт-дәстүріне деген сүйіспеншілігін арттыру арқылы рухани-адамгершілік қасиеттерін дамыту;
- 10) жеке тұлғалық қасиеті мен әлеуетін ашу;
- 11) тұрақты зейіні мен есте сақтауын, логикалық ойлауы мен білім алуға деген қызығушылығын қалыптастыру;
- 12) физиологиялық ерекшеліктерін ескеру және санитарлық-гигиеналық талаптарды сақтау.

2-тарау. «Ана тілі» пәнінің мазмұны

5. «Ана тілі» пәні бойынша оқу жүктемесі аптасына 6 сағаттан, барлығы ІІ жартыжылдықта 102 сағатты құрайды.

6. Оқу пәнінің мазмұны:

- 1) негізгі тілдік бірліктерден (мәтін, сөйлем, сөз, буын, дыбыс);
- 2) қазақ тілі бойынша қарапайым грамматикалық дағдылардан;
- 3) орфоэпиялық, орфографиялық, пунктуациялық нормалардың қарапайым түсініктерінен;

4) балалар әдебиетінен (ауыз әдебиеті мен көркем әдебиет) құралады.

7. «Ана тілі» пәнін оқыту әліппеден кейінгі кезең бойынша ІІ жартыжылдықта «Ана тілі» оқулығы арқылы жүзеге асырылады.

8. Әліппеден кейінгі кезеңнің міндеттері:

- 1) тыңдалым, айтылым әрекеттері арқылы сөз өнеріне баулу;
- 2) ауызша тіл мен жазба тілін дұрыс дамыту;
- 3) мәтінді дұрыс оқу, түсініп оқу, мәнерлеп оқу, шапшаң оқу дағдыларын қалыптастыру;

4) ауыз әдебиет үлгілері мен көркем шығармалар арқылы ұлттық құндылықтарды қадірлеуге тәрбиелеу;

5) тілдік білімнің алғашқы негіздерін меңгерту;

6) бастапқы жазу нормаларын сақтап, сауатты жазуға дағдыландыру;

7) көркем жазу дағдыларын дамыту;

8) мәтінмен жұмыста дереккөздерді пайдалана білуге машықтандыру.

Әліппеден кейінгі кезеңнің міндеттерін жүзеге асыруда А.Байтұрсынұлының жалқылаулы-жалпылау әдісі, тұтас сөзді әдісі, жазу-оқу әдісі басшылыққа алынды.

9. «Ана тілі» пәнінің базалық білім мазмұны.

Тыңдалым мен айтылым:

- 1) тыңдалым материалының мазмұнын түсіну; сұраққа дұрыс әрі нақты жауап беру; сөз мағынасын түсіну; сөзді дұрыс қолдана білу; сөз әдебін сақтай отырып, өз ойын айта алу;

2) сөйлеу барысында ым-ишара, қимылды қолдану; сөз сазын (ырғақ, екпін, әуен, қарқын, кідіріс) сақтау; ертегі айту; өлең, санамақ, мақал-мәтел, жаңылтпаш, жұмбақты жатқа айту;

3) орфоэпия: сөзді үндестік заңына сәйкес айта білу; жаңылтпаш айта білу, ойын жаттығуларын орындай алу;

4) сөздік қорын байыту, сөздерден сөйлем, сөйлемдерден шағын мәтін құрау;

5) тыңдалым материалын мазмұндау, сюжетті суреттер бойынша әңгіме құрау; көрген-білгені, естігені туралы әңгімелеу;

6) сөйлеу барысында (әңгімелесу, әңгімелеу, пікір алмасу, сахналау, рөлдік ойындар) сөз әдебіне үйрену;

10. Оқылым:

1) сөздің мағынасын, сөйлемде айтылған ойды түсіну;

2) сөйлемді, мәтінді дауыстап оқу; мәнерлеп, түсініп оқу, мұғалімнің қолдауымен мәтіннен қажет ақпаратты тауып оқу;

3) айтылу мақсатына қарай сөйлемнің интонациясын (хабарлы, лепті, сұраулы) сақтап оқу;

4) сөздерді оқу барысында дыбыс үндестігін сақтау;

5) сөздердің мағынасын (мәндес; мағынасы қарама-қарсы; айтылуы бірдей, мағынасы әртүрлі сөздер) ажырату, сөздік қорын байыту;

6) мәтін тақырыбын «Кім (не) туралы?» деген сауалдар арқылы анықтау, оқылған мәтін мазмұны бойынша сұрақтарға жауап беру;

7) оқыған мәтіні бойынша өз ойын, алған әсерін білдіру;

8) әліпби ретімен құрылған дереккөздерден (суретті кітап, сөздік, анықтамалық, энциклопедия) мұғалімнің қолдауымен қажетті ақпараттарды табу;

9) сурет, сызба түрінде берілген ақпаратты түсіну;

Ескерту: көркем шығарма көлемі – 45-65 сөз, ғылыми-танымдық мәтін көлемі – 20-30 сөз.

II жартыжылдықтың соңында оқу жылдамдығының нормасы: минутына 25-30 сөз; шылау, одағай, еліктеу сөздер, қос сөздер жеке сөз ретінде саналады.

11. Балалар әдебиетінен (ауыз әдебиеті мен көркем әдебиет) тілі жеңіл, Отан, туған жер, табиғат, жан-жануарлар, отбасы, еңбек, денсаулық туралы мәтіндер беріледі.

12. Жазылым:

1) әріптерді талапқа сай көркем жазу; әріптерді бір-бірімен дұрыс байланыстырып, үздіксіз әрі үзбей (ырғақты) жазу;

2) әр сөйлемнің бас әріптен басталатынын, сөйлем ішіндегі сөздердің бөлек жазылатынын, сөйлемнің соңына тыныс белгі қойылатынын білу, қолдану;

3) көшіріп жазу және есту, есте сақтау арқылы сөздерді (7-10 сөз), жай сөйлемдерді (3-4 сөйлем) жатқа жазу, жазғанын үлгіге қарап тексеру;

- 4) сөздерден сөйлем, сөйлемдерден шағын мәтін құрау;
- 5) сауатты және көркем жазуға дағдылану;
- 6) заттың атын, сынын, санын, қимылын білдіретін сөздерді дұрыс қолдану;
- 7) бас әріппен жазылатын сөздерді (кісі аттары, жер-су атаулары, үй жануарларына арнайы қойылған аттар) ажырату, дұрыс жазу;
- 8) сөйлеу барысында жалғауларды қолдана білу;
- 9) мұғалімнің қолдауымен сөзді тасымалдау.

Ескерту:

2-жартыжылдық бойынша жазба жұмыстарының көлемі: сөздік диктант – 4-5 сөз, диктант – 12-20 сөз, мазмұндама – 10-15 сөз, мәтінді көшіріп жазу – 10-20 сөз, шығармашылық мәтін – 3-4 сөйлем (10-15 сөз). Жазба жұмыстарының санын мұғалім білім алушылардың меңгеру деңгейі мен қажеттілігіне орай белгілейді. Жазба жұмыстарын күнделікті жүйелі ұйымдастыру ұсынылады.

3-тарау. Оқу мақсаттарының жүйесі

13. Бағдарламада оқу мақсаттары кодпен берілген. Кодтың бірінші саны сыныпты, екінші және үшінші саны негізгі дағдылардың ретін, төртінші саны оқу мақсатының ретін көрсетеді. 1.2.1.1 кодында: «1» – сынып, «2.1» – негізгі дағдылар, «1» – оқу мақсатының реті.

14. Оқу мақсаттары күтілетін нәтиже түрінде айқындалған:

Тыңдалым мен айтылым	
Негізгі дағдылар	Оқу мақсаттары
1.1 Тыңдалым материалы арқылы бастапқы тілдік ұғымдарды түсіну	1.1.1.1 мәтін, сөйлем, сөз, буын, дыбыс туралы бастапқы тілдік ұғымдарды түсіну
1.2 Тыңдаған материалды мазмұндау	1.1.2.1 көмекші құралдар (тірек сызба, сюжетті сурет) арқылы оқиғаның ретін сақтай отырып баяндау
1.3 Оқиғаны болжау	1.1.3.1 тақырыбы мен иллюстрациясы бойынша мәтіннің мазмұнын болжау
1.4 Коммуникативтік қатынаста тілдік нормаларды дұрыс қолдану	1.1.4.1 коммуникативтік қатынаста сөз әдебін (сәлемдесу, алғыс білдіру, кешірім сұрау, өтініш айту, рұқсат сұрау, қоштасу) дұрыс қолдану
1.5 Тыңдаушының назарын аудару	1.1.5.1 заттар мен құбылыстарды сипаттауға, салыстыруға қажет сөздерді қолдану; 1.1.5.2 сөйлеу барысында дауыс ырғағын,

	екпін, әуен, қарқын, кідірісті сақтау, ойды ым-ишара, қимыл арқылы жеткізу
1.6 Тыңдаған материал бойынша өз ойын айту	1.1.6.1 тыңдалым материалына қатысты өз ойын білдіру
1.7 Берілген тақырып бойынша әңгіме құрау	1.1.7.1 сюжетті сурет бойынша шағын әңгіме құрау
1.8 Сөздерді орфоэпиялық нормаға сәйкес айту	1.1.8.1 сөздерді үндестік заңына сәйкес дұрыс айту
Оқылым	
Негізгі дағдылар	Оқу мақсаттары
2.1 Оқу түрлерін қолдану	1.2.1.2 оқу түрлерін (тұтас оқу, мәнерлеп оқу, түсініп оқу) қолдану
2.2 Мәтіннің тақырыбы мен негізгі ойын анықтау	1.2.2.1 мұғалімнің қолдауымен мәтінде кім (не) туралы айтылғанын анықтау
2.3 Мәтіннің құрылымдық бөлігін анықтау	1.2.3.1 ауыстырылып берілген мәтін бөліктерін мұғалімнің қолдауымен орнына қоя білу
2.4 Мәтіндегі сөздердің мағынасын түсіну	1.2.4.1 мұғалімнің қолдауымен сөздердің мағыналарын (мәндес; мағынасықарама-қарсы; айтылуы бірдей, мағынасы әртүрлі) ажырату
2.5 Мәтіннің мазмұны бойынша сұрақ қою, жауап беру	1.2.5.1 мұғалімнің қолдауымен мәтіннің, сюжетті суреттің мазмұны бойынша сұрақ қою, сұраққа жауап беру
2.6 Мәтіннің жанрын анықтау	1.2.6.1 мұғалімнің қолдауымен мәтіннің жанрын (жаңылтпаш, жұмбақ, мақал-мәтел, өлең, әңгіме, ертегі) ажырату
2.7 Түрлі дереккөздерден қажет ақпаратты алу	1.2.7.1 мұғалімнің қолдауымен дереккөздерден (сөздік, анықтамалық, суретті кітапша, энциклопедия) ақпарат табу
2.8 Дыбыс пен әріпті тану, ажырату	1.2.8.2 дауысты және дауыссыз дыбыстарды ажырату; дауысты дыбыстардың жуан, жіңішке болып бөлінетінін түсіну
Жазылым	
Негізгі дағдылар	Оқу мақсаттары
3.1 Жоспар құру	1.3.1.1 сюжетті суреттердің ретін анықтап, ат қою арқылы қарапайым жоспар құру 1.3.1.2 мәтін бөліктерін анықтап, жоспар құру

3.2 Оқылым, тыңдалым материалының мазмұнын жазу	1.3.2.1 мұғалімнің қолдауымен оқылым, тыңдалым материалы бойынша шағын мазмұндама жазу
3.4 Түрлі мәтіндер құрау	1.3.4.1 мұғалімнің қолдауымен түрлі шағын мәтін (хат, құттықтау хат, хабарлама) жазу
3.5 Қатені табу, түзету	1.3.5.1 мұғалімнің қолдауымен сөз, сөйлем, мәтінді тексеру, қатені түзету
3.6 Көркем жазу талаптарын сақтау	1.3.6.1 жазу жолын, жоларалықты, жолдың жоғарғы және төменгі сызықтарын сақтап, әріп элементтерін, әріптердің бір-бірімен байланысын көркем жазу талаптарына сай жазу
Тілдік норманың қолданысы	
4.1 Орфографиялық дағдылар	1.4.1.1 айтылуы мен жазылуы бірдей сөздерді көшіріп және есту, есте сақтау арқылы жазу
	1.4.1.2 мұғалімнің қолдауымен сөзді дұрыс тасымалдауды, тасымалданбайтын сөздерді білу
	1.4.1.3 бас әріппен жазылатын сөздерді (кісі аттары, жер-су аттары, жануарларға арнайы қойылған аттар) анықтау
4.2 Грамматикалық дағдылар	1.4.2.1 заттың атын, қимыл-әрекетін, сынын, санын білдіретін сөздерді ажыратып, орынды қолдану
4.3 Пунктуациялық дағдылар	1.4.3.1 сөйлемді бас әріптен бастап жазып, соңына тиісті тыныс белгіні қою

15. Осы оқу бағдарламасы қосымшада келтірілген Бастауыш білім беру деңгейінің 1-сыныбына арналған «Ана тілі» пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының ұзақмерзімді жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

16. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Бастауыш білім беру деңгейінің
1-сыныбына арналған
«Ана тілі» пәнінің үлгілік оқу
бағдарламасына
қосымша

Бастауыш білім беру деңгейінің 1-сыныбына арналған
«Ана тілі» пәнінің үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асырудың
ұзақмерзімді жоспары
(оқыту қазақ тілінде)

Кезең	Тыңдалым мен айтылым	Оқылым	Жазылым	Тілдік норманың қолданысы
3-тоқсан				
Әліппеден кейінгі кезең	1.1.1.1 мәтін, сөйлем, сөз, буын, дыбыс туралы бастапқы тілдік ұғымдарды түсіну; 1.1.2.1* көмекші құралдар (тірек сызба, сюжетті сурет) арқылы оқиғаның ретін сақтай отырып баяндау; 1.1.3.1* тақырыбы мен иллюстрациясы бойынша мәтіннің мазмұнын болжау; 1.1.4.1* коммуникативтік қатынаста сөз әдебін (сәлемдесу, алғыс білдіру, кешірім сұрау, өтініш айту, рұқсат сұрау, қоштасу) сақтай білу; 1.1.5.2 сөйлеу барысында дауыс ырғағын, екпін, әуен, қарқын, кідірісті сақтау, ойды ым-ишара, қимыл арқылы жеткізу; 1.1.7.1 сюжетті сурет бойынша шағын	1.2.1.2 оқу түрлерін (тұтас оқу, мәнерлеп оқу, түсініп оқу) қолдану; 1.2.2.1 мұғалімнің қолдауымен мәтінде кім (не) туралы айтылғанын анықтау; 1.2.3.1 ауыстырылып берілген мәтін бөліктерін мұғалімнің қолдауымен орнына қоя білу; 1.2.4.1* мұғалімнің қолдауымен сөздердің мағыналарын (мәндес, мағынасы қарама-қарсы, айтылуы бірдей, мағынасы әртүрлі) ажырату; 1.2.5.1* мұғалімнің қолдауымен мәтіннің, сюжетті суреттің мазмұны бойынша сұрақ қою, сұраққа жауап беру; 1.2.6.1* мұғалімнің қолдауымен мәтіннің жанрын (жаңылтпаш, жұмбақ, мақал-мәтел, өлең, әңгіме, ертегі) ажырату;	1.3.1.1 сюжетті суреттердің ретін анықтап, ат қою арқылы қарапайым жоспар құру; 1.3.1.2 мәтін бөліктерін анықтап, жоспар құру; 1.3.2.1* мұғалімнің қолдауымен оқылым, тыңдалым материалы бойынша шағын мазмұндама жазу; 1.3.4.1* мұғалімнің қолдауымен түрлі шағын мәтін (хат, құттықтау хат, хабарлама) жазу; 1.3.5.1 мұғалімнің қолдауымен сөз, сөйлем, мәтінді тексеру, қ(атені түзету); 1.3.6.1 жазу жолын, жоларалықты, жолдың жоғарғы және төменгі сызықтарын сақтап, әріп элементтерін, әріптердің бір-бірімен байланысын	1.4.1.1* айтылуы мен жазылуы бірдей сөздерді көшіріп және есте есту, есте сақтау арқылы жазу; 1.4.1.2 мұғалімнің қолдауымен сөзді дұрыс тасымалдауды, тасымалданбайтын сөздерді білу; 1.4.3.1 сөйлемді бас әріптен бастап жазып, соңына тиісті тыныс белгіні қою

	әңгіме құрау	1.2.7.1* мұғалімнің қолдауымен дереккөздерден (сөздік, анықтамалық, суретті кітапша, энциклопедия) ақпарат табу 1.2.8.2 дауысты және дауыссыз дыбыстарды ажырату; дауысты дыбыстардың жуан, жіңішке болып бөлінетінін түсіну	көркем жазу талаптарына сай жазу	
4-тоқсан				
Әліппеден кейінгі кезең	1.1.3.1* тақырыбы мен иллюстрациясы бойынша мәтіннің мазмұнын болжау; 1.1.4.1* коммуникативтік қатынаста сөз әдебін (сәлемдесу, алғыс білдіру, кешірім сұрау, өтініш айту, рұқсат сұрау, қоштасу) сақтай білу; 1.1.5.1* заттар мен құбылыстарды сипаттауға, салыстыруға қажет сөздерді қолдану; 1.1.6.1 тыңдалым материалына өз ойын білдіру; 1.1.7.1 сюжетті сурет бойынша шағын әңгіме құрау 1.1.8.1 сөздерді үндестік заңына сәйкес дұрыс айту	1.2.1.2 оқу түрлерін (тұтас оқу, мәнерлеп оқу, түсініп оқу) қолдану; 1.2.2.1 мұғалімнің қолдауымен мәтінде кім (не) туралы айтылғанын анықтау; 1.2.3.1 ауыстырылып берілген мәтін бөліктерін мұғалімнің қолдауымен орнына қоя білу; 1.2.5.1* мұғалімнің қолдауымен мәтіннің, сюжетті суреттің мазмұны бойынша сұрақ қою, сұраққа жауап беру; 1.2.6.1* мұғалімнің қолдауымен мәтіннің жанрын (жаңылтпаш, жұмбақ, мақал-мәтел, өлең, әңгіме, ертегі) ажырату; 1.2.7.1* мұғалімнің қолдауымен дереккөздерден (сөздік, анықтамалық, суретті кітапша, энциклопедия) ақпарат табу	1.3.1.1 сюжетті суреттердің ретін анықтап, ат қою арқылы қарапайым жоспар құру; 1.3.1.2 мәтін бөліктерін анықтап, жоспар құру; 1.3.2.1* мұғалімнің қолдауымен оқылым, тыңдалым материалы бойынша шағын мазмұндама жазу; 1.3.4.1* мұғалімнің қолдауымен түрлі шағын мәтін (хат, құттықтау хат, хабарлама) жазу; 1.3.5.1 мұғалімнің қолдауымен сөз, сөйлем, мәтінді тексеру, қатені түзету; 1.3.6.1 жазу жолын, жоларалықты, жолдың жоғарғы және төменгі сызықтарын сақтап, әріп элементтерін, әріптердің бір-бірімен байланысын көркем жазу талаптарына сай жазу	1.4.1.1* айтылуы мен жазылуы бірдей сөздерді көшіріп және есту, есте сақтау арқылы жазу; 1.4.1.3 бас әріппен жазылатын сөздерді (кісі аттары, жер-су атаулары, жануарларға арнайы қойылған аттар) анықтау; 1.4.2.1* заттың атын, қимыл-әрекетін, сынын, санын білдіретін сөздерді ажыратып, орынды қолдану

Ескерту:

- білім алушылардың қажеттілігін ескере отырып, әр сабаққа 3-4 оқу мақсаты, оның ішінде біреуі жетекші мақсат ретінде алынады;

- «*» белгісімен көрсетілген оқу мақсатының бөлігін таңдап жүзеге асыруға болады.